

**Юлій Шимановський-
талановитий учень
і послідовник М. І. Пирогова**

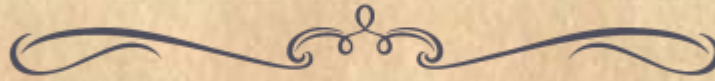

Один з найвидатніших хірургів середини ХІХ ст., ім'я якого широко відоме у світовій медицині.

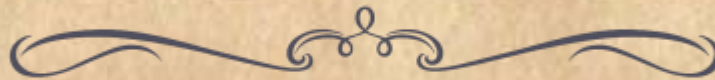
Один із основоположників пластичної хірургії.

Зробив великий внесок у розвиток воєнно-польової хірургії, трансплантології, відновлювальної хірургії.

Юлій Карлович Шимановський (1829-1868) – доктор медицини, екстраординарний, ординарний професор, хірург, один з засновників трансплантології, пластичної і відновлювальної хірургії. Він народився в Ризі та отримав медичну освіту на факультеті Дерптського університету (нині Тартуський університет в Естонії), який на той час був одним із найпрестижніших медичних навчальних закладів у Російській імперії. Під час навчання Шимановський виявляв особливий інтерес до хірургії, активно працюючи на кафедрі, яку очолював професор Адельман, учень і послідовник видатного хірурга М. І. Пирогова. Ця практика дала йому можливість удосконалювати свої навички в оперативній медицині.

У 1856 р. *Ю. Шимановський* захистив докторську дисертацію «*Additamenta ad ossium resectionem*», яка була присвячена *ринопластиці*. Вважається, що тему дисертації йому рекомендував *М. І. Пирогов*, що свідчить про високий рівень довіри та підтримки з боку науковця. Захистивши дисертацію, Шимановський став асистентом, а потім приват-доцентом кафедри хірургії *Дерптського* університету. У 1858-1861 рр. він працював професором кафедри хірургії *Гельсінгфоргського* (нині *Гельсінського, Фінляндія*) університету і одночасно хірургом-консультантом *Гельсінгфоргського і Свеаборзького військових шпиталів*. Ця робота дозволила йому набути неоціненний практичний досвід і розвивати свої методики хірургічного лікування, зокрема в галузі реконструктивної хірургії.

У 1861 р. за порадою *М. Пирогова*, який був тоді піклувальником *Київського* навчального округу, *Ю. Шимановського* запросили очолити кафедру хірургії *Київського університету Св. Володимира*. Тут він викладав оперативну хірургію і хірургічну патологію та працював хірургом-консультантом *Київського військового шпиталю*. Ця посада дозволяла йому поєднувати викладання з практичною медициною, надаючи медичну допомогу пораненим і хворим військовим.

Дружба та наукова співпраця Ю. К. Шимановського і М. І. Пирогова

Інтерес *Ю. Шимановського* до хірургії та його досягнення у розробці й удосконаленні різноманітних хірургічних методів нерозривно пов'язані з працями *М. І. Пирогова* у цій галузі. Пирогов не лише передбачив талант молодого науковця, але й відзначав його професійну одержимість та прагнення до вдосконалення, що суттєво вплинуло на наукову діяльність Шимановського. Про глибокий зв'язок між ними свідчить такий факт: у 1860 році в Лейпцигу була надрукована книга *Nicol. Pirogoff's «Chirurgische Anatomie der Arterienstämme und Fascien»*, яка є перевиданням «*Хірургічної анатомії артеріальних стовбурів і фіброзних фасцій*» (1837). На титульному аркуші цього видання зазначено, що книгу «*заново переробив Ю. Шимановський*». У 1861 р. *Шимановський вкотре переробляє* працю *Пирогова* та перекладає її російською мовою. Він також вніс деякі зміни та доповнення до атласу відповідно до вимог розвитку хірургічної науки того часу.

Видання із фонду бібліотеки

Einleitung.

Von dem Geheimrath Dr. Pirogoff, gegenwärtigem Curator des Kiew'schen Lehrbezirks, mit dem schmeichelhaften Vertrauen beehrt, den Text zu seinem chirurgisch-anatomischen Atlas der Arterienstämme und Fascien neu zu bearbeiten, machte ich mich im Mai vorigen Jahres mit freudigem Eifer an die Lösung dieser Aufgabe.

Das so rühmlich in der medicinischen Welt bekannte, nur seines hohen Preises wegen bisher unter dem ärztlichen Publicum weniger verbreitete Werk bedarf bei seiner

Einleitung. Es hat sich bereits die in unübertrefflicher Treue die in unübertrefflicher Treue

Erkennung aller Sachverständigen wiedergeben und somit können, habe ich in dieser zu näheliegen, in einem kleinen Denticheit der Abbildungen dem früher einfachen schwarzen Farben die Arterien, Venen und dem rasche Uebersicht

Ein Blick in den Atlas Allem die Naturtreue als Haupt dem eleganten, äusseren Schmucke anstatteten Bildern finden ist, weniger Rechnung

Ich fügte eine neue Tafel die die für die Unterbindung des Körpers in möglichst günstigen

dige Reisen und endlich durch meine Uebersiedelung hierher nach Helsingfors ist mir die Zeit zersplittert und mein Arbeiten im Präparat und am Schreibtische gestört worden.

Um Nachsicht mag ich jedoch nicht bitten. Jedes strenge, gerechte Urtheil ist mir lieb! Ich werde dankbar jede Erinnerung an vielleicht schon selbst gefühlte Schwächen in dieser Arbeit entgegennehmen, um — wenn mir vielleicht einst mehr Zeit geschenkt sein sollte — eine vollkommener zu liefern.

Helsingfors, Sommer 1859.

Dr. Szymanowski.

Передмова Ю. Шимановського

У передмові **Шимановський** написав: «...на спонукання втішною пропозицією Тайнаго Радника Д-ра **М.І. Пирогова** знову написати роз'яснення до його хірургічно-анатомічного атласу артеріальних стовбурів і фасцій, я з радістю зробив це та передав манускрипт свій на розгляд ... **Пирогову** ... На жаль, як він мені пише, час його дуже зайнятий, і він нині не може виконати цього мого бажання. Я повинен бути йому зобов'язаний за довіру, з якою він дозволяє своєму, а мною зміненому твору, побачити світло, не піддаючи його спочатку іспиту».

У цьому виданні вперше було надруковано лист М. І. Пирогова, який містив важливий статистичний огляд. У ньому наводилися дані про близько 70 виконаних перев'язок великих артерій, що стало цінним внеском у хірургічну практику того часу. Цей лист продемонстрував високий рівень дослідницької роботи М. Пирогова та його прагнення до систематизації хірургічних результатів.

Nachschrift.

Dem Besizer obiger Werke folgend, stellte ich das Manuscript vor dem besonnensten Forum und wolte aus dem Munde Pirogoff's das Urtheil hören, welches bei seinen so reichen Erfahrungen in den grossen Kliniken und Hospitälern Petersberg's, in der ausgedehnten Privat- u. Feld-Praxis (Kaukasus, Kriege) wohl zu einer genugsamen Gültigkeit reifen musste. Leider ist seine Zeit aber, wie es mir ein Schreiben an mich, zu sehr in Anspruch genommen, um gegenwärtig meinen Wunsch zu erfüllen. Nicht für die erbetene Beantwortung meiner Arbeit muss ich für das mir geschenkte Vertrauen danken, mit welchem er an mich ein Werk, von mir angeschaffen, ohne es erst selbst zu prüfen, in die Öffentlichkeit treten liess.

Doch ich schütze mich glücklich, nach folgendem werthevollem Mittheilung seinen oben erwähnten Schreiben entziehen und damit die Erfüllung dieses Buches schenken zu können!

Mit der ersten Ausgabe meines Werkes (Chirurgische Anatomie der Arterienstämme und Fascien, 1849) habe ich beinahe 70 Mal die Unterbindung der grossen Arterienstämme verrichtet, und bin bei allen diesen Operationen den im Werke erläuterten Regeln treu gefolgt. Ich habe anders einen Arterienstamm blossgelegt, als mit der strengsten Beobachtung der anatomischen Lage der Theile und besonders der Disposition der umliegenden fibrösen Muskelsäcke. Immer tront sorgfältig die hintere Wand des Arterienstammes bedeckenden Muskelsackes (sober die vordere Wand der Arterien scheide), und erst dann präparire ich die Arterien von den benachbarten Theilen (Venen und Nerven) ab.

E. Unterbindung der A. radialis und A. ulnaris.
3 Mal — mit Erfolg (1 Mal Unterbindung der beiden Arterien an dem Vorderarm wegen einer traumatischen Hemiplegie).

F. Unterbindung der A. Iliaca communis.
2 Mal — ohne Erfolg; 1 Mal bei einer secundären Blutung aus der wegen Aneurysma spont. inguinale unterbundenen A. Iliaca externa. (Verletzung des Bauchfells, Aneurysma externum, Bluterguss der Wunde, Nachblutung. (S. Annalen der Dorpat. Klinik 1. Bd.); und 1 Mal bei einem Aneurysma traumaticum arteriae phosae (Tod in Folge der Einschüpfung und Gangrän des Sackes).

G. Unterbindung der A. Iliaca externa.
2 Mal — mit Erfolg. (Aneurysma spont. inguinale).
2 Mal — mit Erfolg. (Nachblutungen aus der unterbundenen A. cruralis).
3 Mal — mit Erfolg. (Aneurysma spont. inguinale. Secundäre Hemiplegie aus der Art. cruralis).

H. Unterbindung der A. cruralis.
20 Mal — Von denen 7 Mal mit vollkommenem Erfolg (3 Mal Aneurysma spont. inguinale und 4 Mal Blutungen aus der A. cruralis). In übrigen 13 Fällen von Theil ohne Erfolg, von Theil mit unbekanntem Resultate, wegen der Transpiration der Kräfte zur Zeit des Krieges. Von diesen letzteren (12) Fällen gehören 4 zu aneurysmalen.

N. Pirogoff.

Лист М. І. Пирогова

Ю. *Шимановський* додав до атласу *Пирогова* свій малюнок, на якому зображено лінії розрізів шкіри при перев'язках різних артерій.

Юлій Шимановський високо цінував праці *М. І. Пирогова* з топографічної і хірургічної анатомії та принцип ошадного лікування, розроблений Пироговим. Шимановський також підтримував нові впровадження, зокрема, використання наркозу, що радикально змінило підходи до хірургічних втручань. Свій трьохтомний «*Посібник з оперативної хірургії*» *Шимановський* присвятив Пирогову «*Взірцю наукового прагнення в хірургії Пирогову М. І.*». Ця присвята підкреслила глибоку повагу до свого наставника і визнання його великого внеску в розвиток хірургічної науки та практики.

Мал. Ю. Шимановського. Розрізи шкіри для оголення артерій, які враховують зовнішню анатомію, що важливо під час їх читання.

Кольорові малюнки з натури у книзі М. І. Пирогова

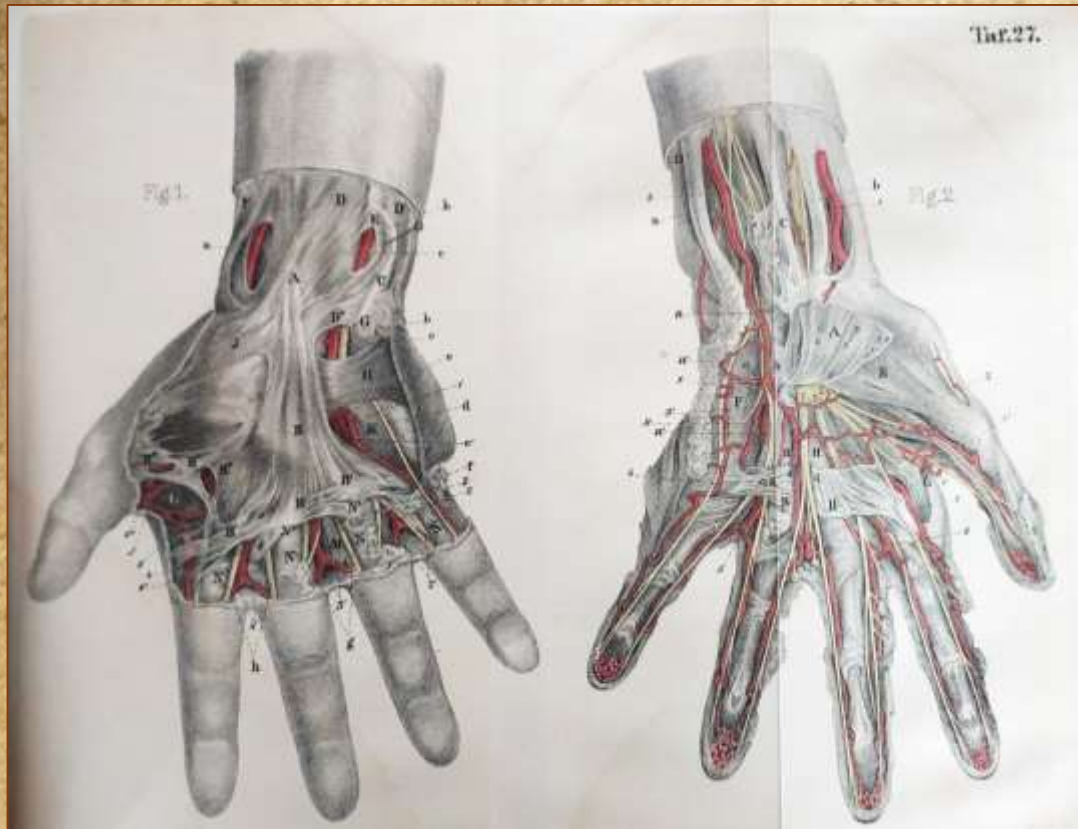

Рис. Долонна фасція. Розташування променевої та ліктьової артерій на нижній частині передпліччя пальцевих артерій»

Рис. Розташування передньої великогомілкової артерії трохи вище щиколотки. Артерія стопи.

Наукові відкриття і досягнення Шимановського

- ❖ Один з піонерів антисептичного методу в хірургії. Запровадив у практику роботи КВГ миття рук перед операцією, промивання ран розчином перманганата калію.
- ❖ Вперше розділив методи шкірної пластики на 2 види – пересування та розтягнення шкіри. Шкірна пластика і досі ґрунтується на схемах, запропонованих саме Ю. Шимановським
- ❖ Вперше після *Пирогова* надавав перевагу ощадному лікуванню у військово-польових умовах перед ампутацією.
- ❖ Детально розробив положення про резекцію кісток і суглобів.
- ❖ Розробив оригінальні пластичні операції на ліктьовому та колінному суглобах. Його модифікація операції стегна за Грітті-Стоксом актуальна і сьогодні.
- ❖ Розробив спосіб закриття зовнішньої кишкової нориці («спосіб Шимановського»).
- ❖ Удосконалив (модифікував) гіпсову пов'язку, запропоновану *Пироговим* Вдосконалив гіпсові пов'язки, запропонував безпідкладочні решіткоподібні гіпсові пов'язки («гіпсові штани Шимановського»), вперше у світі обґрунтувавши їх дренажні властивості, цінність і перевагу.
- ❖ У боротьбі з кровотечами рекомендував і проводив переливання крові.
- ❖ винайшов і вдосконалив близько 80 хірургічних інструментів, приладів і пристосувань (листова ампутаційна пилка, трахеотомічна трубка, кісткові щипці, гіпсові ножиці, резекційна пила, польовий турнікет і компресор для тимчасового припинення кровотечі при пораненні судин, распатори, долота та ін.).
- ❖ Першим у світі склав класифікацію дефектів шкіри для наступних пластичних операцій, розробив схеми пластики шкіри, метод закриття великих дефектів за допомогою частин шкіри, взятих за колом.
- ❖ Розробляв показання і протипоказання до шкірної пластики, післяопераційні прогнози, знеболювання. Майстерно володів технікою пластичних операцій.
- ❖ багато уваги приділяє проблемам військової хірургії, порушує питання щодо створення кафедр військової хірургії при університетах.

Перше видання «Про ринопластику»

науково обґрунтував показання та протипоказання щодо пластичних операцій у щелепно-лицьовій області

3-х томний «Посібник з оперативної хірургії»

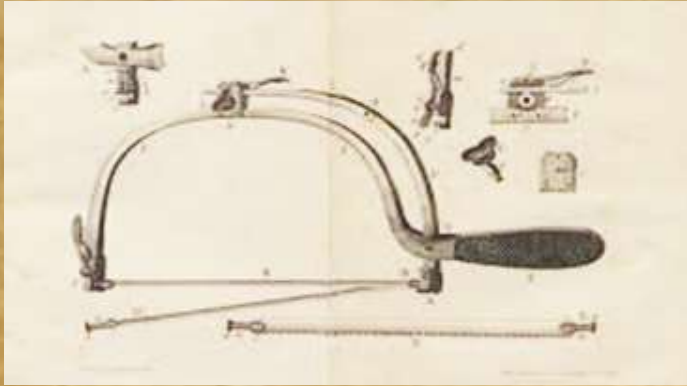
один з перших детально описав техніку застосування наркозу і можливі наслідки, виклав показання і протипоказання до хірургічних операцій, описав способи ампутацій і резекцій. Ця праця була удостоєна премії Медико-хірургічної академії. Епіграфом до першого тому Ю.К.Шимановський взяв такі слова: "Збереження - наша мета, ампутація - остання справа - смертельний вирок органу, для порятунку якого ми покликані"

«Операції на поверхні людського тіла» (1865)

надав вичерпну характеристику понад 60 операцій з пластичної хірургії та трансплантології. Ця унікальна праця була удостоєна премії ім. І. Ф. Буша. До книги додано атлас з 602 малюнками, виконаними автором, розроблені ним схеми пластичних операцій. Першим розробив чітку класифікацію дефектів шкіри, які звів до різних геометричних фігур – ця класифікація є неперевершеною до сьогодні

Винаходи Ю. Шимановського

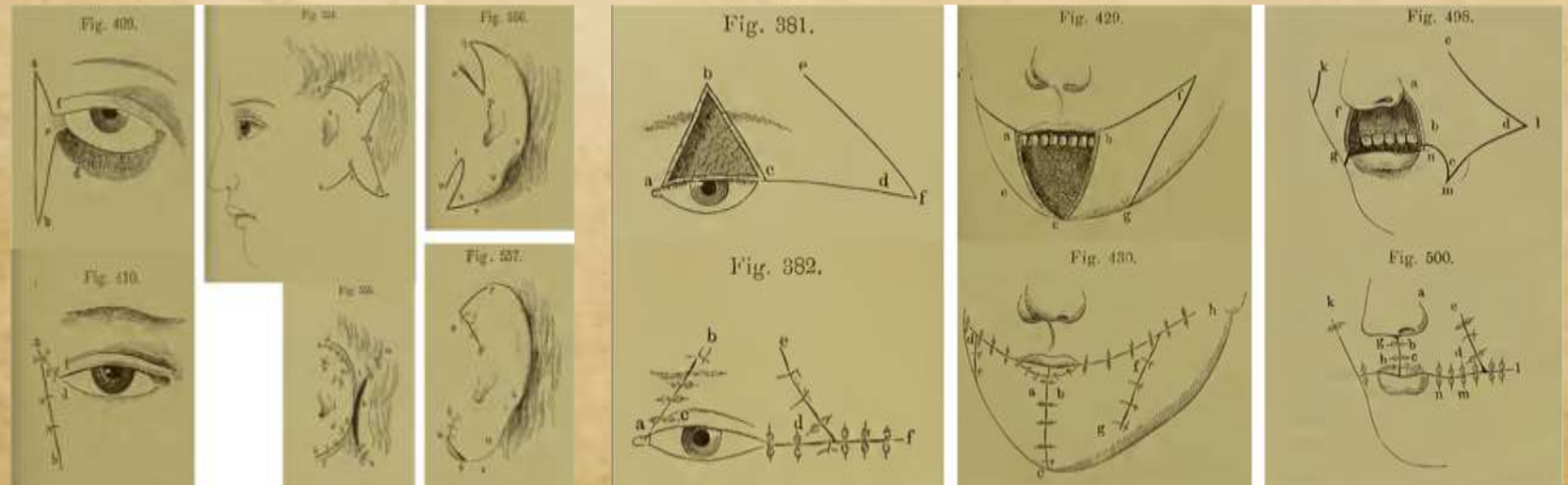

Резекційна пилка для ампутацій

Ю. Шимановський був одним із засновників наукової медичної школи трансплантології й при житті мав широке європейське визнання. Про це свідчить його членство у багатьох наукових та медичних товариствах Європи. Значний внесок у розвиток медичної науки у світі пов'язаний саме з ім'ям *Шимановського*. І цих досягнень могло би бути значно більше. Але... Внаслідок вродженої патології у *Шимановського* розвинулося онкологічне захворювання. З різних причин світила хірургії *Адельман*, *Пирогов* не змогли його вчасно прооперувати. Довелося це зробити *Караваєву*, товаришу і першому декану медичного факультету університету Св. Володимира, але було вже пізно. *Юлій Карлович Шимановський* помер 13 квітня 1868 р. від раку внутрішніх органів. Похований на Байковому цвинтарі. Хірургія не могла зазнати більш чутливої втрати.

Ринопластика

Малюнки до реконструктивної хірургії

Публікації про Ю. Шимановського

із фонду бібліотеки

Антощук К. Ф. Ю. К. Шимановський-пластичний хірург, учень і послідовник М. І. Пирогова / К. Ф. Антощук // Науковий конгрес "IV Міжнародні Пироговські читання", присвячений 200-річчю з дня народження М.І. Пирогова : пироговські лекції : матеріали, 2-5 черв. 2010 р. / МОЗ України, АМН України, Вінниц. НМУ ім. М. І. Пирогова, Асоціація хірургів України. - Вінниця, 2010. - С. 31-33.

Гунько П. М. Ю. К. Шимановський - кращий представник наукової школи М. І. Пирогова / П. М. Гунько, В. О. Гайдуков, К. Ф. Антощук // Вісник морфології. - 2013. - Т. 19, № 2. - С. 473-478.

Нуштаев И. А. Роль Ю. К. Шимановського в розвитку хірургії / И. А. Нуштаев // Хирургия. Журнал им. Н. И. Пирогова. - 2002. - № 8. - С. 61-62.

Шувалов С. М. Засновник пластичної хірургії Ю. К. Шимановський / С. М. Шувалов, А. О. Нагорнічевська // Вісник Вінницького нац. мед. ун-ту. - 2004. - Т. 8, № 2. - С. 531-532.

Гунько П.М., Гайдуков В.О., Антощук К.Ф.
Національний музей-садиба М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 155, м. Вінниця, Україна, 31008)

Ю.К. ШИМАНОВСЬКИЙ - КРАЩИЙ ПРЕДСТАВНИК НАУКОВОЇ ШКОЛИ М.І. ПИРОГОВА

Резюме. Стаття висвітлює діяльність при дослідженні Ю.К.Шимановського в хірургії, зокрема пластичній. Його наукова спадщина впродовж де галузь медицини.

Ключові слова: Ю.К.Шимановський, ранізація, транзолатологія, пластична хірургія, відеомагія, хірургія

Учень і послідовник М.І. Пирогова Ю.К. Шимановський відноситься до числа найвидатніших хірургів другої половини XIX ст. І хоч його наукова і практична медична діяльність, на превеликий жаль, були дуже короткою, він виступає в історії вітчизняної хірургії багатьма важливими сторінками. Незважаючи на те, що праці Ю.К. Шимановського написані переважно століття тому, вони не втратили свого значення до нашого часу. Як видатного хірурга, основоположника пластичної хірургії, індивідуальної особистості Ю.К. Шимановського намагаємося уявити в історії вітчизняної і світової медицини.

Автори цієї статті роблять спробу узагальнити матеріали про життя і діяльність Ю.К. Шимановського, акцентуючи увагу на його зв'язках з геніальними вченими і великими хірургами М.І. Пироговим.

Народився Юрій Карлович 1829 року в м. Рязь, в

"ВІСНИК МОРФОЛОГІЇ"
2013, №2, Т. 19 473

47

"ВІСНИК МОРФОЛОГІЇ"
2013, №2, Т. 19 477